

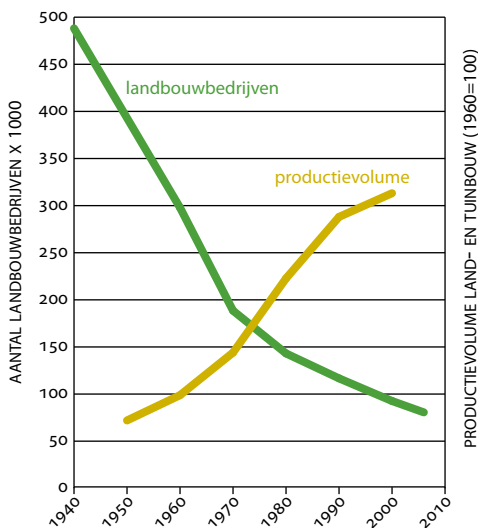
Het grote groene misverstand

Leo Lamers (Arcadis)

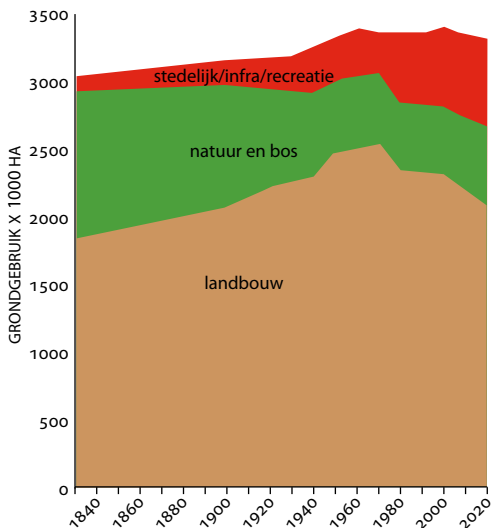
Nederlands beleid ten aanzien van landbouw en landelijk gebied gaat uit van verkeerde vooronderstellingen. Dat stelt Leo Lamers, werkzaam bij Arcadis, in zijn boek *Het Grote Groene Misverstand*. Volgens Lamers is niet de vermeende krimp van de landbouw een bedreiging voor natuur en landschap, maar juist de grote omvang en de neiging tot verdere groei van de landbouwsector.

‘Dagelijks stoppen in Nederland tien boeren met hun bedrijf. Daardoor neemt de landbouwproductie af, komt landbouwgrond

braak te liggen, verloedert het landschap en zijn we voor ons voedsel straks afhankelijk van het buitenland.’ Zo kijken de meeste Nederlanders naar de landbouw, maar klopt dat beeld wel? Is er echt landbouwgrond over, nu en straks? Of worden Nederland en de wereld juist te klein om te voldoen aan de vraag naar voedsel en bio-energie door de sterk groeiende wereldbevolking? En wat zijn daarvan dan de effecten op natuur en landschap?



Figuur 1. Minder landbouwbedrijven, meer landbouwproductie.



Figuur 2. Landbouw is en blijft veruit de grootste ruimtegebruiker.

Start project van SOVON voor de Atlas van de Nederlandse broedvogels (SOVON 2002)

Grauwe Gors 27 (1): themanummer Vogels van de Groninger Waddenkust

Henk van den Brink benoemd tot voorzitter

Minder boeren, meer landbouw-productie

Sinds 1940 daalde het aantal landbouwbedrijven in Nederland van een half miljoen naar minder dan honderdduizend nu. In dezelfde periode werd de landbouwproductie in Nederland meer dan vier keer zo groot. Dit door hogere opbrengsten per hectare, door een spectaculaire groei van de veestapel met import van veevoer uit het buitenland en door groei van de (glas) tuinbouw. De groei van de veehouderij is tot staan gekomen door milieugrenzen (mestoverschot, water- en luchtkwaliteit), niet door economische malaise of door dierziekte-uitbraken. Het kleine Nederland is de op een na grootste agrarische exporteur ter wereld. We exporteren de helft tot twee derde van de productie van vlees, zuivel en eieren.

Grond en productierechten (melkquotum, dierrechten) van bedrijven die stoppen worden overgenomen door groeiende bedrijven. Zo krijgen we minder maar wel grotere landbouwbedrijven. De belangrijkste oorzaak daarvan is vergroting van de arbeidsproductiviteit: één persoon kan steeds meer werk aan door automatisering en grotere machines (figuur 1).

Geen landbouwgrond over

Het toekomstperspectief voor de landbouw in Nederland en in de wereld is zo goed dat er nu al een ware strijd woedt om de ruimte tussen landbouw en andere functies (natuur, steden). Die strijd zal de komende decennia alleen maar heviger worden. Nu is ongeveer twee derde van Nederland in gebruik als landbouwgrond. Dat aandeel zal tot 2020 afnemen tot ongeveer 55 procent van Nederland omdat er ruimte nodig is voor verdere verstedelijking, natuur (afonden van de Ecologische Hoofdstructuur) en meer ruimte voor water. Daarmee zal de landbouw in Nederland tot 2020, en wellicht ook daarna, de grootste grondgebruiker in

Nederland blijven (figuur 2).

De wereldbevolking zal de komende decennia nog met vijftig procent toenemen en daarmee neemt de vraag naar voedsel en bio-energie uit landbouwgewassen enorm toe. In 2007 verdubbelde de wereldgraanprijs en steeg de wereldzuivelprijs met tientallen procenten. De prijs van landbouwgrond in Nederland steeg in 2007 met meer dan twintig procent. Volgens het Milieu en Natuur Planbureau (Nederland en een duurzame wereld, 2007) wordt de wereld te klein om te voldoen aan de vraag naar ruimte voor voedsel, biobrandstoffen en het behoud van de natuur.

Het energierendement van bio-energie uit landbouwgewassen is laag, want teelt en verwerking van maïs en koolzaad tot brandstof vergen de helft of meer van de energie die het oplevert. Efficiëntere milieuvriendelijke energiebronnen zijn zon, wind en waterkracht. Het is beter de schaarse ruimte in de wereld in de eerste plaats te gebruiken voor voedselvoorziening en behoud van biodiversiteit, dus natuurgebieden.

Natuur nog meer onder druk

Met de natuur in Nederland en in de wereld gaat het al niet zo goed en dat dreigt eerder nog slechter te gaan dan beter. Om de natuur te verbeteren worden in Nederland bestaande natuurgebieden vergroot en verbonden tot de Ecologische Hoofdstructuur. Dat gaat minder snel en goed dan gepland, vooral omdat het moeilijk is om daarvoor landbouwgrond beschikbaar te krijgen. Bovendien blijven de lucht- en waterkwaliteit in veel natuurgebieden nog decennia onder de maat, met name door de milieudruk van de grote landbouw. Wereldwijd dreigt de vraag naar voedsel en biomassa ten koste te gaan van ruimte voor natuur. Er wordt nog steeds tropisch oerwoud omgezet in landbouwgrond.

De Grauwe Gors
30 jaar!

Grauwe Gors 33 (4): themanummer
Vogels van de gemeente Groningen

Theo Jager benoemd
tot voorzitter

Landbouw is niet de redder van natuur en landschap

Er komt dus geen landbouwgrond vrij. Maar daarmee zijn de akkervogels en het landschap nog niet gered. Landbouw houdt wel akkers en weilanden in stand als bijproduct van landbouwproductie. Maar behoud en beheer van groene landschapselementen als houtwallen en akkerranden is allerminst gewaarborgd. Dit omdat er veel te weinig geld is om landbouwbedrijven daarvoor een redelijke vergoeding te geven. Het in stand houden van een houtwal is niet gewaarborgd zolang het hebben van die houtwal financieel minder interessant is dan het telen van bieten of gras op dezelfde oppervlakte. Daarom ligt het voor de hand om de huidige inkomenssteun aan de landbouw (gemiddeld bijna 500 euro per hectare per jaar) meer te koppelen aan prestaties voor natuur, landschap en milieu. Ook regionale initiatieven kunnen geld organiseren voor natuur en landschap. Goede voorbeelden daarvan zijn de gebiedsfondsen die hier en daar al opgericht zijn, bijvoorbeeld het Groene Woud in Brabant (www.streekrekening.nl) en Via Natura bij Nijmegen. Zoiets kan natuurlijk ook in Groningen.

Samenvatting consequenties voor de akkervogels

1. De schaalvergroting naar minder maar wel grotere landbouwbedrijven zal nog wel even doorzetten. Dat kan leiden tot grotere percelen met minder perceelranden.
2. Het gebruik van een hectare akker- of weiland zal wellicht niet intensiever worden met bijvoorbeeld meer bemesting of bestrijdingsmiddelen. Maar veel extensiever zal het ook niet worden.
3. Nu al is de melkveehouderij in Groningen (met gras en maïs) minstens zo groot als de akkerbouw. Deze vergroening van Groningen kan nog verder doorzetten als de melkquotering in 2013 wordt afgeschaft. Want volgens het Landbouw Economisch Instituut kan dan de melkproductie in Nederland wel eens met tientallen procenten toenemen. In hoeverre dat gebeurt zal vooral afhangen van de toekomstige prijsverhoudingen tussen akkerbouwproducten en melk.
4. Als de teelt van bio-energie doorzet kunnen op de Groningse akkers meer energiegewassen als koolzaad en energiemais verschijnen.
5. Omdat er geen landbouwgrond over is, verdwijnt het nut van de braakregeling.
6. De gestegen prijzen voor landbouwproducten betekenen dat de belangstelling voor akkerrandenbeheer kan afnemen. Het betekent in elk geval dat de vergoedingen voor akkerrandenbeheer omhoog zullen moeten om aantrekkelijk genoeg te blijven ten opzichte van landbouwproductie.
7. Er ligt een kans om de EU-inkomenssteun voor de landbouw na 2013 meer te koppelen aan milieu- en natuurvriendelijker akker(randen)beheer. Daarvoor moeten de natuurorganisaties zich nu in het internationale debat over dit onderwerp melden.

U ziet, er ligt nog wel werk voor Avifauna Groningen voor nog eens 40 jaar. Veel succes daarmee!

4 maart: vogelaarsdag, thema wadvogels

31 maart: vogelaarsdag, thema stadsvogels

Jan Alex de Roos benoemd tot erelid

8 maart: vogelaarsdag, thema akkervogels en viering 40-jarig jubileum